

בית הכנסת "אהבת התורה - איש מצליח"
רחוב הרב עוזיאל 43 ב.ב.

בית נאמן

יום ראשון י"ט במרחשון התשע"ז, יום שני י"ז במרחשון התשע"א
נושאי השיעור:

שיעורו של מרן ראש הישיבה
רבנו מאיר מאזוז זצוק"ל

ניתן לשמוע
את שיעורו של
מרן זצוק"ל
בערוץ קול ברמה
או ב'יקו בית נאמן'
079-9270505

חידושים וביאורים נפלאים בפרשת השבוע - פרשת חיי שרה,

והלכות תפלין

(הולך סובב דברי מרנא הרב בן איש חי זיע"א, ש"א פרשת חיי שרה הל' ד'-ו')

א. בן כמה היה יצחק אע"ה בשעת העקידה. ב. "ויאמר הנני בני" לכאורה אך למותר. ג. שרה אמנו עליה השלום. ד. למה נקראת 'קרית ארבע'? ה. שנאמר 'הוא' או 'היא' מה כוונתו? ו. "ולבכתה" מדוע הכ"ף קטנה. ז. רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל - בבא חאקי זיע"א. ח. להכיר עם מי עושים ואיך עושים משא ומתן. ט. צבע הרצועות והבתים. ומה הדין אם התהפכו? י. חציצה בין התפלין לבשרו. יא. שיער אם חוצץ. יב. מקום הנחת תפלין של יד. יג. אם כל הקיבורת כשרה. יד. מחלוקת רש"י ורבנו תם. טו. אם עוד לפני רש"י הניחו שני זוגות?

בן כמה היה יצחק אע"ה בשעת העקידה

א. ¹ ויהיו חיי שרה מאה שנה, ועשרים שנה ושבע שנים, שני חיי שרה (בראשית כ"ג, א'). אנחנו לא יודעים באיזה גיל היה יצחק אבינו בזמן העקידה. האבן עזרא אמר (שם כ"ג, ה'), יש דעה שהוא היה בגיל חמש, [והנכון שהיה בגיל קרוב לשלוש עשרה]. שאם לא כן, אם הוא היה גדול קצת, איך הפסוק משבח את אברהם - 'נסה את אברהם' (שם), הרי ליצחק מגיע יותר שבח. הוא גדול, יכול לברוח מאביו, והוא קיבל עליו את הדין. אביו מבוגר ממנו במאה שנה, הוא בן עשרים - שלושים, ואביו בן מאה ועשרים, יאמר לו: אברהם, מה אתה עושה לי? אסור! אבל חכמים רמזו את זה, אמרו: "כי ברך אברכך" (שם פסוק י"ז) - אחת לאבא ואחת לבן (בראשית רבה פרשה נ"ו אות י"א, והובא ברש"י). ואמרו גם כן שאברהם אבינו חנן את בנו כל כך טוב, עד שהבן לא יכול להמרות את פי אביו, [ולכן עיקר השבח מגיע לאברהם].

"ויאמר הנני בני" לכאורה אך למותר

ב. שמעתי פעם חידוש מהרב צבאן (מסתמא מדברי המפרשים), כתוב: "ויאמר יצחק אל אברהם אביו, ויאמר אבי, ויאמר הנני בני. ויאמר הנני בני, ויאמר הנני ואיה השע לעולה" (פסוק ז'). מה זה "ויאמר אבי ויאמר הנני בני, ויאמר הנני ואיה השע לעולה"? היה צריך לומר: "ויאמר אבי, הנני האש והעצים" - אבא איפה השע? למה כתוב "הנני בני"? אלא הליצנים אמרו מאבילמך נתעברה שרה, כי בפרשה שעברה ספרו על אבימלך, ומיד "כי עצור עצר ה'..." - וה'פקד את שרה" (כ"י, ח"א א'). אז הם דרשו סמוכים... מי אמר שיצחק הזה הוא הבן של אברהם? לא יכול להיות, מסתמא זה הבן של אבימלך! (תמיד הייתה לי קושיא על הליצנות הזאת. מה הבעיה שזה מאברהם? הרי אברהם לפני כן הוליד את ישמעאל. אז מה הבעיה? הרי הבעיה כולה היתה בשרה שהיא עקרה. ואם שרה ילדה, נגמר הסיפור. אחר כך ראיתי בהגות הרש"י על מדרש רבה (פרשה מ"א אות א') שהביא משם רופא אחד ערבי קדמון, שמו 'אבן סינא' ² שלפעמים האשה הזאת לא יכולה ללדת מהבעל הזה, והבעל הזה לא יכול ללדת מראשה הזאת, אבל אם האשה תיקח מישוה אחר, והבעל יקח

1. שיעור זה בפרשת השבוע נמסר ע"י מרן רבנו הגדול זצ"ל הכ"מ ביום ראשון י"ט במרחשון התשע"ז, בבית מדרשו "אהבת התורה - איש מצליח" בין מנחה לערבית. המערכת.
2. פעם ראיתי שהרופא הזה היה יהודי שהתאסלם בכח, לכן קרא לעצמו 'אבן סינא' - אבן סיני, שיזכור שהוא מזרע ישראל. הוא היה רופא חשוב שהרמב"ם ואחרים מסתמכים עליו. הרופאים היוונים הקדמונים נקראים 'היפוקרטס' וגאלינוס'. יש עד היום 'שבועת היפוקרטס', כשהרופא גומר ללמוד ומקבל את התעודה שלו, משביעים אותו שבועה מיוחדת שיסתכל על האדם שהוא אדם כאדם. לא יאמר "זה אויב שלי", "זה חבר שלי", "זה מהדת שלי", "מהקהילה שלי", "מהעדה שלי". אין דבר כזה. יש "שבועת היפוקרטס". ויש שבועה כזאת שמייחסים אותה לרמב"ם, שאומרת: "תן לי להסתכל על האדם". וגאלינוס היה גם כן רופא אחרי. לפניו היו מרפאים בלחשים ומדינות, והוא אמר: כל דבר תבדוק אותו. וזה 'אבן סינא' חי לפני אלף ומאתים שנה בערך.

אשה אחרת, הם יכולים להביא ילדים. לכן זו הליצנות שלהם). והקב"ה הכחיש את זה שהפנים שלהם דומים בדיוק לאברהם. אבל עכשיו "ויאמר יצחק לאברהם אבי" - נכון אתה אבי, אבל אם אתה הולך לשחוט אותי אז יוכיחו מכאן שאתה לא אבא שלי! יש אבא שישחט את בנו? לא יעלה על הדעת. ואברהם אמר לו: "ויאמר הנני בני" - אדרבא מכאן ראייה שאתה בני, כי אם אתה לא בני, וכי היית שומע לי? היית בורח. מישוה אחר היה נותן מכות לאביו, אתה הורג אותי! מה קרה לך? אבל בגלל שאתה בני, אתה שומע לי ³ [ועיין כיו"ב בכלי יקר שם].

רש"י כתב שיצחק היה בן שלושים ושבע

ג. ודעת האבן עזרא נחשבת דעת יחיד, רש"י כתוב (בראשית כ"א ל"ד) שיצחק היה בן שלושים ושבע. איך לומדים את זה? כי מיד אחרי עקדת יצחק נאמר: "ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים". שרה ילדה את יצחק בגיל תשעים, תוריד תשעים ממאה עשרים ושבע, יצא לך שיצחק היה בן שלושים ושבע. ולפי זה חייבים לומר שרבקה נולדה באותה תקופה, כי בין העקידה ובין חיי שרה יש את הקטע של רבקה - "ובתואל ילד את רבקה" (שם כ"ב, כ"ג). והעקידה לפי מה שאמרנו היה כשיצחק היה בגיל שלושים ושבע, אם כן בשעה שנשא יצחק את רבקה [בן ארבעים (שם כ"ה, כ)], היא היתה בת שלש. יש גמרא בנדה (דף מ"ה ע"א) שמתרונתא אחת שאלה את רבי יהודה

3. ויש פירוש אחר של הזוהר (בראשית דף ק"כ ע"א), הוא כתוב בלשון נסתרת והמפרשים לא תמיד מבינים את הזוהר, דברים פשוטים מאד. הזוהר אומר שיצחק אמר לאברהם: "ויאמר אבי" - אתה מדת החסד, מה קרה לך? איך אתה עושה דבר כזה? ואברהם ענה לו: "ויאמר הנני בני" - עכשיו אני גבורה כמו הבן שלי. הנני - בני, אתה מדת הגבורה? עכשיו אני מדת הגבורה... כמובן כל זה לא הפשט, הפשט הוא השאלה הבאה: "איה השע לעולה?"

4. אתמול שמתי לב שכתוב: "הנה ילדה מלכה גם היא בנין לנחור אחיך, את עוץ בכורו ואת בוז אחיו ואת קומאל אבי ארם, ואת כשד ואת חזו" (בראשית כ"ב, כ"ג). מה זה "חזו"? תראו, תראו זה בן חמישי שלה, תראו אותו, היא מתפארת בבן הזה. יש דוגמא כזאת - "ראובן". הפסוק אומר שנקרא כך "כי ראה ה' בעיניי" (בראשית כ"ט, ל"ב). והגמרא (ברכות דף ז' ע"ב) אומרת "ראו מה בין בני לבן חמי". אז "ראובן" הכוונה [גם] תראו את הבן, ילדתי בן. ובמיוחד שהיתה "התחרות" בינה ובין רחל, ולאה הראשונה שילדה - "ראובן". ויש עוד דוגמא: "ופילגשו ושמה ראומה" (שם פסוק כ"ד) - ראו מה הבאתי - את טבח ואת גחם, ואת תחש ואת מעכה. "חזק וברוך"... הגברת מלכה הביאה שמונה בנים, וראומה הביאה ארבעה ילדים, וכולם הלכו בתוהו ובהו חוץ מדבר אחד - "ובתואל ילד את רבקה!" (שם פסוק כ"ג). כל הפרשה נכתבה בשביל ההודעה הזאת "ובתואל ילד את רבקה".

יש דבר אחד שלא יכולתי להבין - "את עוץ בכורו ואת בוז אחיך" (שם פסוק כ"א). נולד בן וקוראים לו בוז? מה השם הזה? אולי יש משמעות אחרת ל"בוז", אני לא יודע. יש לנו "יחזקאל בן בוזי הכהן" (יחזקאל א' ג') וחכמים אומרים (ילקוט שמעוני יחזקאל רמז ש"ז) שנקרא "בוזי" כי הוא היה מבזה עצמו על דברי תורה, אבל כאן זה בוזי גוי, מה זה בוז? לא אדע.

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
י-ם:	16:05	17:18
ת-א:	16:22	17:19
חיפה:	16:09	17:17
ב-ש:	16:23	17:20

מרחק" אותו דבר. אתה לא קיבלת שמועה על קרוב שלך, על חבר שלך, על ידיד שלך במשך שנים. ופתאום אומרים לך: אתה יודע, הוא עומד להגיע! זה מסוכן. אז שרה קבלה את השמועה ונפטרה. לכן כשאברהם חזר מהעקידה, הוא קיבל את הבשורה הזאת.⁶

שרה אמנו עליה השלום

ו. בכל אופן, **התורה כל כך החשיבה את שרה**. לפני כן נאמר: "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה" (שם כ"א, י"ב). ועכשיו התורה אומרת באיזה גיל נפטרה שרה, והקבורה שלה, וכל ה"טקסט" הזה שאברהם אומר לעפרון, ועפרון אומר ככה וכו'. לא נאמר ככה לא ברבקה ולא ברחל. רחל נאמר רק את מקום קבורתה - "מצבת קבורת רחל עד היום" (שם ל"ה, כ'). וחופץ משרה ורחל לא נזכר כלום. מתי נפטרה ברבקה? לא ידוע, יש שתי דעות. מתי נפטרה לאה? באיזה גיל? לא ידוע. בת כמה הייתה רחל שנפטרה? לא ידוע. יש סדר עולם (פ"ב) שאומר שרחל נפטרה בת שלושים ושש, ולאחריה לאה בת ארבעים וארבע. אבל אצל שרה נכתבו כל הפרטים. שרה הייתה מיוחדת, היה לה נבואה חזקה מאד. "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה". **שרה ידעה מה שקורה היום, שהעריבים כל הזמן עושים לנו צרות, ואמרה לאברהם: "גרש האמה הזאת ואת בנה - ילכו כולם - כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק"** (שם כ"א, י'). **שיקחו להם כל המדינות שלהם, יש להם עשרים מדינות**⁷. ואמר לו הקב"ה: "שמע בקולה", שרה הייתה נביאה.

"בת מאה כבת עשרים לחטא"

ז. והפסוק מונה את השנים שלה - "מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים". במקום אחר נאמר במגילת אסתר "שבע ועשרים ומאה מדינה" (אסתר א' א'), יש שם מדינות גדולות וענקיות, והפסוק מנה אותם בסקירה אחת. למה כאן מונה לשרה "מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים"? אז רבותינו דרשו (בראשית רבה פרשה נ"ח אות א' והובא ברש"י) ואמרו, "בת מאה כבת עשרים". כמו שבת עשרים אין לה חטא, כי בשמים לא מענישים רק מגיל עשרים ומעלה (פה מענישים מגיל שלש עשרה, כדי שיהיה אדם אחראי על מעשיו⁸, אבל בשמים מענישים רק מגיל עשרים. ובזה מסביר מהרש"א (ב"מ דף פ"ה ע"ב) למה נתנו בשמים ששים "פולסי דנורא"⁹. למה ששים מלקות? אמר כי כאן מענישים מגיל שלש עשרה, ושלש עשרה כפול שלוש זה שלושים ותשע מלקות. אבל בשמים מענישים מגיל עשרים. עשרים כפול שלש זה ששים). אז כשהייתה שרה בת מאה, לא היה לה שום עוונות. **אתם יודעים מה זה אין לה שום עוונות? אשה יכולה להחטא, יכולה להכשיל, ושרה אמנו הייתה צדקה. בת מאה שנה כבת עשרים, אין לה עוונות.**

"בת עשרים כבת שבע ליופי"

ח. "ועשרים שנה ושבע שנים", אמרו חכמים כשהיא הייתה בת עשרים, הייתה ⁶. אבל יש קצת קושיא על זה. מה הקושיא? לפני כן כתוב "וישב אברהם בבאר שבע" (שם כ"ב, י"ט). ושרה נפטרה בקרית ארבע. אז צריך לפרש שהוא הלך לבאר שבע ושם שמע, ואחר כך הלך לחברון. "ויבא אברהם מבאר שבע", יש פירוש כזה. [עייין ברש"י שם שכן פירש. ועיין בכל עניין זה בחומש בית נאמן בראשית כ"א, ה'. ושם האריך מרן זצ"ל בבירור השיטות בזה. עש"ב].
⁷. אחר כך נאמר: "וגם את בן האמה לגוי אשימנו" (שם פסוק י"ג). פעם שאלתי מישוה, תגיד לי, כמה מדינות יש לערבים? אמר לי: תשע עשרה. "לגוי אשימנו", "לגוי גדול" (שם פסוק י"ח), יש להם את חבריין, ויש להם כוויית, ויש להם דובאי, ויש להם תונס, ויש להם אלג'יר, ויש להם מצרים, ויש להם לבנון, ויש להם עיראק, עשה רשימה של תשע עשרה מדינות. [עייין בחומש בית נאמן כאן]. וזה נאמר בתורה בדיוק "לגוי אשימנו... לגוי גדול" אבל כאן [בארץ ישראל] "לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק". לא יירש. זה מה שכתוב.
⁸. אמר לי מישוה שפרופסור אחד באמריקה גילה שמגיל שלש עשרה, כל התאים של המוח מתחברים ביחד, ואצל בת זה קורה בגיל שנים עשרה. זה מפליא! את זה אמר לי הרב אלוף שככה נתגלה לפני כמה שנים. אמר לי, כשתינוק נולד יש תאים. יש לו טיפת שכל, אבל לא לגמרי. הוא מחקה. האמא אומרת לו: "הממ", והוא אומר: "הממ". "או" - "או". וכן על זו הדרך. אחר כך מתחיל לומר מלים, מלים משובשות, אבל אין דבר, לאט לאט מתחיל להבין שיש קשר בין הדברים. כשמגיע הנער לגיל שלש עשרה והנערה לגיל שנים עשרה, הם מצליחים לחשוב כמו גדולים, לכן הם נענשים על מעשיהם. אמנם להלכה עד שיביאו שתי שערות, זו ההלכה, אבל יש "חזקה דרבא" (נדה דף מ"ח ע"ב) שאם הנער הגיע לכלל שנותיו, מסתמא הביא שתי שערות.
⁹. ככה היה כשגילה אליהו סוד לרבנו הקדוש. אמר לו: יש לך את רבי חייא והבנים שלו. הם יתפללו יביאו את המשיח. הוא עשה ככה, פתאום היה רעש גדול. שאלו בשמים: מי גילה את זה? הביאו את אליהו הנביא, והביאו לו ששים פולסי דנורא. [וירד למטה וביטל את התפלה] (ב"מ דף פ"ה ע"ב).

הנשיא, אמרה לו: בת כמה אשה יכולה להינשא? אמר לה: בת שלש. אמרה לו: אני נשאתי בגיל שש, וילדתי בגיל שבע. (הגמרא אמרה איך זה יכול להיות, הרי כתוב בגמרא שאשה אינה יולדת עד גיל י"ב? ואמרה שהנכרים "בשר חמורים בשרם" (יחזקאל כ"ג, כ'). לכן הן יולדות בגיל שבע). אבל היא נישאה בגיל שש, ואמרה "חבל על שלש שנים שאיבדתי בבית אבא"... איזו משוגעת, רצתה להתחתן בגיל שלש. עכשיו להבדיל, רבקה הייתה בת שלש. מה הראיה לזה? "וישלחו את רבקה אחותם ואת מניקתה" (בראשית כ"ד, נ"ט). ילדה בת שלש הולכת להתחתן והמינקת אתה. מה רוצה המינקת? לפעמים היא צמאה לחלב, אז היא באה אליה ואומרת לה: "אה, מינקת, אפשר קצת חלב"?...

יש דעה שהיה בן עשרים ושש

ד. אבל יש דעה אחרת, והיא לא מפורסמת. רש"י לא הביא אותה, כי יש נוסחאות שונות בסדר עולם (פ"א). אבל התוספות הביאו אותה (ביבמות דף ס"א ע"ב ד"ה וכן) שבעקידה יצחק היה בן עשרים ושש. איך הגיעו לזה? רש"י לפני פרשת העקידה על הפסוק "ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים" (בראשית כ"א, י"ד), כתוב: מה זה ימים רבים? התורה לא אמרה כמה, אמרו לפני כן שגר אברהם בחברון עשרים וחמש שנים. והחשבון מדויק, הרי אברהם היה בן שבעים שנה וחמש שנים בצאתו מחרן (שם י"ב, ד'), ועד שהגיעו - "ויאהל אברם ויבא וישב באלוני ממרא אשר בחברון" (שם י"ג, י"ח). ושם הוא חי עד גיל מאה כשנולד לו יצחק, ואז הוא עבר למקום של אבימלך - "ויגר אברהם בארץ פלשתים" - איפה שגר אבימלך - ימים רבים". והפסוק לא בא לסתום אלא הוא בא לפרש, לכן אם בחברון הוא גר עשרים וחמש ימים, "רבים" - עשרים ושש. זאת אומרת שיצחק היה בן עשרים ושש כשהעקידה הייתה, ואז נולדה רבקה. ממילא כשיצחק נישא בגיל ארבעים, רבקה הייתה בת ארבע עשרה. ארבע עשרה זה סביר. ויש סייעתא גם לזה. זו הבעיה, שכל הפירושים נכונים... לא תוכל אף פעם להכריע. כתוב: "והנערה טובת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה" (שם כ"ד, ט"ז). תינוקת בת שלש - זה חידוש גדול?! אבל אם היא בת ארבע עשרה יש טעם לומר את זה, כי הם היו מתחתנים בגיל קטן מאד.

"רץ ויחיד לפני אמי"

ה. אז יש לנו שתי דעות [מהו גיל רבקה אע"ה בנישואיה]. ארבע עשרה ושש. שרה אמנו לפי המדרש הראשון שמעה את הבשורה של עקידת יצחק ולבסוף נפטרה. בתחילה השטן בלבב אותה⁵, אמר לה: את יודעת איפה לקח אברהם את יצחק "בְּנֵךְ יְחִידְךָ אֲשֶׁר אֶהְבֶּתָּ"? אמרה לו: הוא לקח אותו ללמוד, הוא אמר לי "גדל ולא למד עבודת שחק". (ככה כתוב בפיטו של ראש השנה. גדל שלושים ושבע בגימטריא, "גדל ולא למד"). אמר לה: מסכנה אומללה, איזה "גדל ולא למד"? אדם יקח את הבן שלו לכותאב' [מקום לימוד הילדים] בגיל שלושים ושבע?... לא יכול להיות. לא ככה, אלא הוא הלך לשחוט אותו! אז היא הייתה בצער גדול, הייתה בוכה וכו' וכו'. בסוף אמר לה: אַה, גברת שרה, לא קרה כלום, ברגע האחרון בא מלאך ואמר לו: "אל תשלח ידך אל הנער". אַה, איזה יופי. אז היא קיבלה הפוך, כשמקבלים בשורה טובה בבת אחת זה מסוכן. יש פסוק נפלא במשלי (כ"ה, כ'): "מים קרים על נפש עייפה, ושמועה טובה מארץ מרחק". כולם מבינים את זה לשבח. אדם נפשו עייפה וצמאה, הוא מקבל מים קרים - נחת רוח, איזה יופי, "שהכל נהיה בדברו". "ושמועה טובה" אותו דבר. לא, זה לא ככה! אדם שהוא עייף אל תתן לו מים קרים, זה מסוכן זה יעשה לו מים בְּרָאוֹת. זה מעשים ידועים, תחכה. אם אדם רץ רץ, ומבקש: "תביא לי מים", תאמר לו: תשב, תשב, תירגע, תירגע. תשתה טיפה אחר טיפה. "ושמועה טובה מארץ

⁵. השטן לא נותן מנוחה לאף אחד. אין אחד בעולם שאפשר לומר שה' הניח לו. יש איזו חוברת קטנה שנדפסה בליוורנו לפני מאה וחמשים שנה (משהו כזה) של מגילת אסתר, ובסוף יש מאמר (שאני לא זוכר מי כתב אותו, ישראל קושטא, או בן אמוזג, או מישוה אחר) שנאמר בו: "בעולם חסר אושר, אף אחד אין לו אושר". האושר האמתי הוא, אם אדם לומד תורה ומקיים מצוות. זה אושר. מה האושר? כשאתה לומד תורה, היום לא הלך לך לאיבוד, למדת בו! למדת כמה דפים גמרא, למדת כמה הלכות. העשרת את מוחך. זה נקרא אושר. אתה עושה טובה למישהו, מצאת אדם עני, "כי תראה ערום וכסיתו, ומבשרך לא תתעלם" (ישעיה נ"ח, ז'). לעני הזה נתת חיים, אבל השמחה של הנותן, יותר גדולה מהשמחה של העני. זה בדוק ומנוסה. העני אומר: "תודה", אבל בכל זאת, הוא מרגיש "הוצרכתי לבירות". אבל אתה שנתת לו, וראית את פניו מאירים זה נפלא. אין אושר בעולם. משה רבנו, איזה מעלות הגיע, ובכל זאת "לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נשבעתי להם" (במדבר כ', י"ב). זהו. הוא נשאר כאן.

לשאלת רבים: כל השיעורים שמוכאים בעלון "בית נאמן" מאז הסתלקות מרן רבנו הגדול זצוק"ל זיע"א, הם שיעורים שמעולם לא ראו אור הדפוס, וכעת נערכים על ידינו ויוצאים לאורה על פי ההוראות שקבלנו ממרן רבנו הגדול ראש הישיבה זצ"ל. המערכת.

דברי התורה בעלון יהיו לרפואת מרת **שולמית** ברכה טובה תחיל בת הרבנית **אסתר** (חיה) **לויזה** ע"ה.

רבי יצחק אבוחצירא¹⁰ פעם בא אליו (ויש אומרים שהוא אמר לו: תישן פה בנתיבות, והוא אמר: לא, אני הולך), ובדרך רחמנא ליצלן היתה תאונה וזהו. **הרב צבאן** שלח אז מכתב לאבא (זה היה באדר א' תש"ל) ואמר לו שזה דבר שכל כך מכאיב לנו. היה אדם צדיק, ואחיו לא הפסיק לבכות עליו. עד שבא אליו אחרי כמה ימים, ואמר לו: **"תפסיק לבכות, תפסיק לבכות. בוא תראה את המקום שלי, אני כאן מאושר. די. העולם הזה כולו מלא מרידות"**. לכן אברהם לא בכה הרבה על שרה, **"לבכותה"** בכ"ף קטנה.

להכיר עם מי עושים ואיך עושים משא ומתן

יג. אחר כך אברהם התווכח עם עפרון. ופה לומדים צורת ויכוח של הערבים. אנחנו לא רגילים בזה, כמה אתה רוצה, כך? קח. לא, הוא יגיד לך: "אני נותן לך בחינם". תאמר לו: בחינם? לא, אני לא רוצה בחינם. טוב, יאמר לך: לא, אני נתתי לך, קח. עפרון הזה שקרן. אתה אומר לו: תגיד לי. והוא אומר: לא, בסך הכל "ארבע מאות שקל כסף" (כ"ג, ט"ו)... זה כלום, "ביני ובינך מה היא". אה, זהו, ארבע מאות. הבנתי. ככה מדברים הערבים. בגין עשה טעות בזמנו. סאדאת [נשיא מצרים] בא לכאן, אמר: תחזירו לי קצת את האדמה שלי [-את מה שכבשנו במלחמת ששת הימים משטח מצרים]. בגין פתח את התורה, ראה שמצרים לא שייכת לנו, מוכן היה להחזיר לו תשעים וארבע אחוז! וששה אחוז שכבר בנינו, ימית וכדומה, ישר. אמר לו: בשום פנים ואופן, גרגיר אדמה של מצרים זה "קדש קדשים" בשביל השוטים שכמותו... אני לא מוכן לוותר. נתן לו את הכל, והחריב את ימית. (זה היה תקדים בשביל השוטה האחרון שהחריב את גוש קטיף). אחרי שנים גילה סאדאת ואמר: "אני הייתי מוכן לקבל רק חמשים אחוז!"... צריך להכיר את המנטליות של האנשים האלה, תעמוד אתם על המקח, עשרים אחוז, שלושים אחוז, שלושים ואחד אחוז, יגיד לך תודה רבה. נתת לו תשעים וארבע? יקח הכל. תשעים וארבע גימטריא **מזל טוב**, הוא רוצה את כל המאה אחוז... תיזהרו מהם!

צבע הרצועות והבתים. ומה הדין אם התהפכו?

יד. [בן איש חי שנה ראשונה פרשת חיי שרה הלכה ד'] **הבתים והרצועות, תפלין של ראש ותפלין של יד, צריך שיהיו שחורות הלכה למשה מסיני**. זה לא בדיוק, הרצועות הם הלכה למשה מסיני (מנחות דף ל"ה ע"א), אבל הבתים זה לא חובה (ראה שו"ע סי' י"ג סעיף ג'). יש בית חדש (סי' ל"ב) שאומר שגם הבתים צריך שיהיו שחורים, אבל הלכה למשה מסיני נאמרה רק ברצועות [וע"ע במ"ב סי' ל"ב ס"ק פ"ד]. **ולכן אם נתלבנו מחמת יושנן, צריך להשחירן. ואם השחירן גוי, פסולין. וצריך שיהיה צד השחור שברצועות כלפי חוץ**, ככה כתוב בגמרא (מנחות שם ע"ב) "ונגיהן לבר" [-היופי לצד חוץ], והיופי זה הצד השחור, והצד השני מחוספס כזה. **ואם נתהפכה הרצועה שסביב הראש, וכן הרצועה שקושר בה הקציצה, יתענה יום אחד**. את זה לא הבן איש חי חדש, זה כתוב בתשובות הגאונים (חמדה גנוזה סי' ג'). **והא דרב הונא התענה ארבעים יום בשביל זה** (מו"ק דף כ"ה ע"א) זה רק מדת חסידות, **חסידות יתירה היתה בו**. למעשה, הרמב"ם גם את זה לא פסק, אלא אמר (פ"ג מהלכות תפלין ה"ט): ולעולם יזהר שלא יתהפכו הרצועות. כי אדם שמתענה, לא תמיד זה בריא, לא מבחינה גשמית ולא מבחינה רוחנית¹². אדם התהפכה לו הרצועה מסכן, יצום ארבעים תעניות? רב! זה הונא היה בריא וחזק. ורב צמח גאון שהיה כמה מאות שנים אחרי הגמרא, אמר יום אחד. והרמב"ם כתב "יזהר" - להיזהר שלא יתהפכו לכתחילה. כשאתה שם את התפלין, תשים לב שהצד השחור יהיה למעלה. **לכן אנחנו לא עושים את**

10. שמו "בבא חאק", והוא אבא של אהרן אבוחצירא. לא מזמן היה ראיון אתו בגיל שמונים פלוס, וכתב עליו המראיין שדעתו צלולה כאדם צעיר, וזוכר כל הפרטים ופרטי פרטים, כל מיני דברים. והוא אמר שאביו היה ממש בעל מופת. אנחנו לא ידענו עליו, יודעים רק שהוא רב ברמלה בלוד, והוא תלמיד חכם, ונפטר בתאונה לא עליונה וזהו. אבל הוא אומר שפעם באה אליו אשה עם ילד חולה ומשוקק שלא יכול ללכת, אמרה: אני משאירה את הילד כאן, או שימות או שיחיה, אני לא הולכת אתו! והוא אמר **שהרב בריך אותה, ומשם הילד הלך. זה מדהים ומפליא**. 11. שיעור זה בבן איש חי נסער ע"י **מרן רבנו הגדול זצ"ל** לה"כ"מ ביום שני י"ז במרחשון התשע"א בבית מדרשו "אהבת התורה" - איש מצליח" בין מנחה לערבית. **המערבית**. 12. לא בריא שכל הזמן אדם יתענה ויתענה. היה חכם אחד, ויש ספר שמספר עליו - שהיה רווק כל ימי חייו, בגיל חמשים וארבע נפטר. למה נפטר? בגלל שהיה תעניתות כל הזמן. תעניתות ותעניתות, באמצע היום היה הולך, קיבל התקף לב, נפל וזהו גמרנו. לכן אדם צריך להיזהר להתענות במידה, לפי כוחו. אדם רוצה להתענות. אפילו תעניתות שכתוב על עיון זה לצום ככה וככה, היו חכמים שאמרו שאם הוא חטא באותו עיון מאה פעמים, יעשה פ"ד תעניות כפול מאה - שמונת אלפים וארבע מאות תעניות! מי יכול לעמוד בזה? בא הבן איש חי ואמר (ש"ב פרשת ויפטרם אות כ"ב) שמספיק פעם אחת לכולם. ואת השמונים וארבע יעשה אותם ארבע תעניות [של יום ולילה], לא ארבע תעניות רצופות, אלא שני וחמישי. ויש גם את הרמב"ם שאמר (פ"ב מהלכות תשובה ה"ב) שאם אדם חוזר בתשובה "ויעיד עליו יודע תעלומות" זה מספיק.

יפה כמו בת שבע. ככה רש"י אומר. "בת עשרים כבת שבע ליופי". **והרב עובדיה ע"ה** לפני ארבעים שנה (מה שאני זוכר ממנו, הכל מלפני ארבעים שנה, אחר כך לא זכיתי לשמוע את הרב רק לפעמים) שאל: מה יותר יפה? בת עשרים יותר יפה! ורש"י אומר הפוך "בת עשרים כבת שבע ליופי", אדרבא, צריך לומר הפוך! אמר הרב היופי של בת שבע זה יופי טבעי, זה לא יופי מעושה. בת עשרים יכולה להיות כעורה, אבל היא שמה צבע פה וצבע שם וזהו. ואילו בת שבע אין לה צבע, הכל בפשטות. החן שלה זה חן מלמעלה. שרה היתה בת עשרים, והיא היתה יפה בלי צבעים כמו בת שבע. **כל כך יפה הפירוש הזה**.

37 חיי שרה

ט. "שני חיי שרה" - כולם שוים לטובה. (רש"י שם). ויש פה עוד רמז. השנים של האדם הם כשיש לו ילדים. לשרה עד גיל תשעים לא היו ילדים. בגיל תשעים עד מאה עשרים ושבע - שלושים ושבע שנים - חיה עם יצחק בנה, והיתה שמחה אתו. לכן זה **"ויהיו - חיי שרה"**. ויהיו עולה שלושים ושבע.

קרית ארבע

י. **"ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון"** (פסוק ב'). **למה קראו לה קרית ארבע?** יש שני פירושים ברש"י. פירוש אחד שהיו שמה ארבעה ענקים. שלשה ידועים לנו - "אחימן ששי ותלמי" (במדבר י"ג, כ"ב) ואביהם. זה ארבעה. ופירוש אחר ששם נקברו ארבעה זוגות - אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה (ככה כתוב: "ושמה קברתי את לאה" - בראשית מ"ט, ל"א). אבל שני הפירושים קשים. אם הפירוש הראשון שנקראת "קרית ארבע" על שם ארבעה ענקים, זה לשון זכר, למה כתוב **ארבע** לשון נקבה? ארבעה צריך לומר. ולפירוש השני גם כן יש את אותה קושיא. ויותר מזה, עכשיו שרה מתחילה להיקבר שם, לפניו היו אדם וחווה, איך פתאום נעשו ארבעה זוגות? [כנראה] על שם העתיד. אבל יש פירוש אחר שהוא הכי פשוט, אמרו אותו הרד"ק והגר"א (וגם רש"י שם) ביהושע פרק י"ד. כתוב שם (בפסוק ט"ו) פסוק נפלא: **"וְשֵׁם חֲבֵרוֹן לַפְּנִים קְרִית אַרְבַּע, הָאִדָּם הַגָּדוֹל בְּעֵנִיקִים הוּא"**. מי זה "האדם הגדול בענקים"? רגילים לפרש (ע"פ בראשית רבה פרשה י"ד אות ו') שזה אברהם אבינו, הוא גדול בענקים. אבל הפשט הוא לא כך, אלא **"ארבע"** זה שמו - "שם האדם הגדול בענקים" - זה אבא של אחימן ששי ותלמי. לכן במקום אחר כתוב "ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק". מי זה הענק? זה ארבע. ולמה התורה לא הזכירה אותו? כי בפרשת שלח לך כבר מת. אבל כאן מדובר בחייו של ארבע - **"ותמת שרה בקרית ארבע"**, ומה זו קרית ארבע? בזמן התורה כבר לא קוראים לה קרית ארבע, אומר הפסוק: "היא חברון".

שנאמר 'הוא' או 'היא' מה כוונתו?

יא. **כל פעם שהתורה אמרת 'היא' או 'הוא' פירושו שהשם השתנה** [או כיו"ב]. לדוגמא: "ויהי בימי אחשורוש, הוא אחשורוש המולך מהודו ועד כוש" (אסתר א' א'). למה כתוב "הוא"? כי יש הרבה בשם אחשורוש. ברשימה של מלכי פרס יש כל מיני שמות, יש 'ארתחשטא' שנקרא גם 'אחשורוש' (עיין רש"י והראב"ע בעזרא ד', ו'), יש לפחות שלשה ארבעה בשם זה. "ויהי בימי אחשורוש", ומי זה אחשורוש [הזה]? "הוא אחשורוש המולך מהודו ועד כוש". [ועיין דרשת רז"ל בגמ' (מגילה דף י"א ע"א) בזה, ובדברי מרן זצ"ל כאן נאמרו ע"ד הפשט. וע"ע בספר סנסן ליאיר עמ' קי"ב]. וכן בהמן נאמר "הפיל פור הוא הגורל" (אסתר ג', ז'), מה זה "הוא הגורל", מספיק לומר "הפיל פור"? אלא "פור" זו לא מלה בעברית, זו מלה בפרסית. והפסוק אומר, אתה יודע מה זה פור? "הוא הגורל", הגורל בלשון שלנו. ולמה הפסוק לא אמר ישר "הפיל גורל"? כי הוא עתיד לומר: "קראו לימים האלה **פורים** על שם **הפור**" (שם ט', כ"ו). אם לא יאמר מהתחלה שהפיל פור, אתה לא מבין איך **פורים** זה על שם **הגורל**? מה הקשר? לכן אמר ככה. וגם כאן: "קרית ארבע" - זו שהיתה ידועה פעם בשם קרית ארבע בזמן משה רבנו, "היא חברון" - המוכרת היום.

"ולבכתה" - בבא חאקי צצוק"ל זיע"א

יב. "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכתה" (פסוק ב'). הכ"ף קטנה. יש כמה פירושים. הפירוש **שהרב עובדיה** אמר פעם בפטירת אשתו (כמדומני) שהכ"ף קטנה כי אברהם לא רצה לבכות. למה? כי הוא ראה אותה בגן עדן שמחה עם חוה אשתו של אדם, עם אשתו של חנוך, עם כל הצדקניות. אמר אברהם למה אני בוכה? היא שמחה שם! אבל היה חייב לבכות כלפי העולם, לכן עשה כאילו הוא בוכה. אבל באמת טוב לה שם מאשר כאן. היה מעשה **בבבא סאלי**, שאחיו

אל תבכו למת ואל תנוודו לי, בכו בכו להולך בטל, שמבזבז את כל ימי חייו ללא מטרה. (מתוך צוואתו הקדושה)

"בן אלעשה". איך כהן גדול עשה? ראשו של זה בצד עיקרו של זה. (עייני בנדרים דף נ"א ע"א). שיער חלק אין הכי נמי. אבל מי שמגדל הרבה שיער, זה לא טוב. "ויאמר לקוצרים ה' עמכם". יש כאלה בחורי ישיבה שמגדלים זקן, אבל איזה שיער יש להם... על זה נאמר: "קדקד שיער מתהלך באשמי" (תהלים ס"ח כ"ב). באשמי גימטריא שטן... רק השטן מפתה אותו, כי אדם לא יוכל לעמוד בזה. בשבת יסתר בצנעא, יעשה איסורים, לא כדאי. וגם לדעת הרשב"א (עייני בכה"ס כ"ז אות ט"ו) שערות מרובים זה נקרא כמו תחבושת עבה, יש פה טעות סופר, ככה צריך לומר (ולא "תחבושת מכה". במקור ככה כתוב), וחייצי כשלוש התפלן עליהם. וכן פקפקו בשיער הראש היורד למטה על מקום המצח [ומעלה למעלה על הראש ומניח עליו תש"ר, אסור. (מדברי רבנו זצ"ל בהערות והארות על הבא"ח שם, דהא), זה לאו מקום רביתיה, זה חוצץ. לכן צריך להזהיר המון העם, שיהיה פחות חציצה, ופחות אורך שערות, ואז יהיה בסדר.¹⁶

מקום הנחת תש"י

טז. [הלכה ו'] כבר אמרנו למעלה (בהלכה א') שהנחת תפלין של זרוע בפרק התחתון הסמוך לכתף, ובבשר הגבוה הנקרא "קיבורת". ולמה הוא נקרא קיבורת? למעלה אומר הבן איש חי שקבוצה של תמרים נקראת בגמרא (בבבא בתרא דף ה' ע"א) "קיבורא דאהני". "אהני" זה תמרים, ככה כתוב בגמרא בפרק אלו טרפות (חולין דף מ"ו ע"ב), ו"קיבורא" היינו קבוצה. הבשר הגבוה השרירי זה הקיבורת, מקום השריר מתקבץ ביחד. ולא יניחנו למטה מן הקיבורת, כי בעינין שימה נגד הלב. והקיבורת מול הלב בדיקו. "ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם. וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם" (דברים י"א, ח'). "ללבבכם כנגד ידכם", ו"נפשכם" כנגד "בין עיניכם". איפה "בין עיניכם"? בראש, שמה הנפש, שמה המוח, שמה כל האדם, כל הפעולה של האדם כולה קשורה במוח. (אם ניתק איזה גיד שבין האצבע למוח, אז האצבע לא מרגישה כלום. הכל הולך במוח. המוח זה המנוע הראשי של כל הגוף). לכן "ללבבכם" - "על ידכם", "נפשכם" - "בין עיניכם". ולכן צריך שיטה את התפלין של יד לצד הגוף מעט - קצת למטה, שכאשר יכוף הזרוע למטה, תפלין של יד מול הלב ממש. ואפילו פרק התחתון הנזכר (התחתון זה הפוך, לכאורה הוא עליון, אבל בן איש חי מתכוין שכאשר הזרוע למעלה, זה נקרא התחתון), יזהר שלא יניחנו בפרק העליון של הפרק הסמוך לבית השחי, ואף על פי שנמשך שם בשר גבוה, אלא יניחנו בחצי הסמוך לפרק האמצעי. כלומר הקיבורת הזאת מחציתה כשרה - זו שלמטה, ומחציתה שלמעלה לא כשרה.

אם כל הקיבורת כשרה

יז. אבל לדעת הגאון רבי אליהו מוילנא (ס"ז סק"ה) כל הקיבורת כשרה. וככה מפורש בגמרא בערכין (דף י"ט ע"ב). כל התירוצים שנאמרו בזה הם לא מספיקים. תקרא את הגמרא, אין מה לעשות. תירצו ותירצו ותירצו, אבל הפשט הפשוט הוא שכל הקיבורת כשרה. כל אלה שהיו מניחים במשך דורות שני זוגות ביחד, לא שמו לב לדבר הזה? אף אחד לא העיר שמי שמניח שני זוגות ביחד ישים את שניהם כולם למטה. אין מקום בחצי. כמה שנאמר שהם היו קטנים מאד, אין מקום. אלא פשוט כולם תפסו שכל הקיבורת כשרה. ככה פשט הגמרא, וככה פשט הרמב"ם. היחיד שאמר חצי קיבורת זה רק המגיה של הסמ"ק. הסמ"ק זה רבנו יצחק מקורביל, הוא חי בשנת חמשת אלפים נ'. ויש שם הגהות של רבנו

16. [שאלת אחד מהמשתתפים: בזמן הנביאים לא היו מסתפרים כמו שכתוב "ויקחני בציצית ראשי" (יחזקאל ח', ג')? וענה לו מרן רבנו זצ"ל: "ציצית ראשי" זה מאחורה. אבל תוכל להקשות מנזירים, זו קושיא. אני פעם הבאתי הוכחה מאבשלום. במדרש אמרו שלאבשלום יש מקום בגיהנם. שאלו אותו: מה עשית שאתה פה, הרי היית צדיק? אמר להם: בגלל שלא שמע בקול אביו. אבל הרי אבשלום התגלח פעם אחת בשנה (ראה שומאל ב' י"ד, כ"ו). ע"ש במפרשים). מה זה מה עשית? לא הנחת תפלין! אלא מוכרח שזה לא נקרא חציצה. אבל זה לא ראה כל כך כמו הראיה מהרמ"א. הרמ"א אומר שככה נהגו בזמנו, לא להסתפר שנים עשר חודש. "ציצית ראשי" יכול להיות היינו רביתיה, השאירו את זה ככה כמו הנזירים. הרמב"ן אומר, וכי נזיר עולם כמו שמשון לא יניח תפלין? איך התירו לו לבטל מצות עשה דאורייתא? הוא חייב להניח תפלין? אלא כשהוא משאיר ככה שיער פרא, זה נקרא "היינו רביתיה". ככה כתב ערוך השלחן (ס"ב כ"ז אות י"ד) אבל כשאדם מסתפר ומשאיר רק צד הפנים, זה נקרא חציצה.

החומרא של הרב האר"י (שער הכוונות דף ט' ע"ב) שעושה רצועות פנים ואחור "שחורות כעורב", כי אז לא תוכל להכיר מה החיצון ומה הפנימי. הגמרא אמרה "ונוייהן לבר" - היפיה שלהן לבחון, ואם זה שחור וזה שחור, איפה היפיה? שניהם אותו דבר. יש אומרים בכל זאת, כאן זה יותר חלק, וכאן זה מחוספס, אבל בכל זאת רוב העולם לא נהגו בזה.¹⁸ וטוב להיזהר שגם הרצועות המשתלשלות עד החזה והטבור, שיהיו ישרים ולא הפוכים. ורצועה של יד שכוור על הזרוע, שלא יתהפכו. ואע"פ שלפי הסוד משחירים הרצועות פנים ואחור שחורות כעורב, לא נהגו בכך. ואת זה כותב הבן איש חי שבכל דבר לא זז מדברי האר"י. ושאלתי על מנהג החסידים בעיר הקודש, ואמרו לי שיש נוהגים להשחיר את הרצועות פנים ואחור, ויש שאינם מדקדקים בזה. ואני כתבתי טעם (בהערות בא"ח שם) למה לא מדקדקים, כי הגמרא אמרה "ונוייהן לבר", ופירושו הצד השחור לבחון. אם תעשה שניהם שחורים, איפה הנוי לבר? אתה לא יודע מה לבר ומה לגאו. [ועיין בהערות רבנו בבא"ח שם שמסביר כיצד האר"י יבאר דברי הגמרא שם. וע"ע בשו"ת מקור נאמן ח"א ס"ד ס"ד שנשאל רבנו ממפעל "פדר" על עשיית רצועות שכולם שחורות, ובזה הם מחזיקים יותר זמן. וכתב להם מרן זצ"ל שאפשר לעשות כן, ובלבד שיהיה צד החיצון מבריק יותר. וכן המנהג פשוט היום].

חציצה בין התפלין לבשרו

טז. [הלכה ה'] לא יהיה דבר חוצץ בין תפלין לבשרו, הן בבתים הן ברצועות. יש כאלה שמחמירים על זיעה שיש בתפלין, גורדים וגורדים וגורדים, אבל לא החמירו בזה. ואם יש לכלוך צריך לרוחוץ. והלובש בתי עינים¹⁴, יזהר שלא ישים אותם בין הרצועה ובין בשרו, אלא בין הרצועה ובין הכובע. הרצועה צריכה להיות ישירות על הבשר. ולפחות צריך להיזהר בזה בקריאת שמע וברכותיה ובתפלת העמידה. ומי שמגדל הרבה שיער בראשו, כלומר שיער טבעי חודש חודשיים, לא נורא, זה "היינו רביתיה" - [ככה דרך הגדילה שלהם]. אבל מי שמגדל הרבה, זה כבר "בלורית". כיון שגדול הרבה אי אפשר לומר "היינו רביתיה". הרב עובדיה פעם נשאל על זה (שו"ת יחיד ח"ב ס' ב'), האם זה נכון שאם אדם מגדל את הבלורית הזאת עובר משום חציצה בהנחת תפלין? והרב אמר לא, והוכחה לדבר שהרמ"א כותב (י"ד ס' י"ט ע"ד) שהמנהג הוא שבמשך שנים עשר חודש על ההורים, משאירים את השיער, היה נורא ואיום¹⁵. איך זה? שנה הם לא מניחים תפלין?! אלא מוכרח שאין בזה חציצה, זה "היינו רביתיה". אבל כשאדם מסתפר ומשאיר הרבה שיער, זה לא טוב. יש בזה חשש שזה "לא רביתיה", חוץ מהענין של בלורית - "ובחוקותיהם לא תלכו" (ויקרא ח"ג, ג'), חוץ ממה שיתחיל להסתרק בשבת, וכן "ותתפשוהו בבגדו" (עייני בזהוה בראשית דף ק"ז ע"ב). לכן אדם לא יגדל הרבה את השיער, אפילו שאין חומרא כל כך אם אדם גידל מעט. (לא צריך לעשות קרחת. לפעמים עושים קרחת לבן, אחר כך הבן גדל ומואס בזה, אומר: אני לא רוצה קרחת). אל תעשה קרחת, אפשר לעשות בתספורת במספריים כמו שעשה

13. האיסור דוקא אם היתה הרצועה הפוכה כל התפלה, אם הוא תיקן - תיקן. אבל אם הוא לא שם לב, רק אחרי שבא להוריד את התפלין ראה שכל התפלה היה הפוך, או לפחות קריאת שמע ועמידה היה הפוך. אם הוא תיקן באמצע קריאת שמע תיקן, הרי המצוה היא להניח תפלין פעם אחת ביום, (ככה כולם עושים), אז הוא הניח אותם כדון.

14. בזמנו עוד לא אמרו את המלה "משקפיים". בזה הוכיחו על איזה ספר שאמר עליו המוציא לאור שכביכול הוא מצא את הספר הזה בגניזה ב"בליזטיק שבילנא", על ידי אחד שמו "חיים שארפטיין", (שם משונה). והתברר שלא היו דברים מעולם. מה הוא מצא בספר הזה? סיפורים של מהר"ל מפראג עם הגולם, והדפיס אותו. (נכדו של המחבר גר בבני ברק). התברר שזה לא היה, הוא שמע שיש משנה מזה, אבל פיתח את זה. הוא אמר שמצא את זה חיים שארפטיין - "שטיין" זה אבן, ו"שארפ" זה חד (כמדומני) - אבן חד. והחכם הזה לא היה לא חד ולא רך... איך גילו שזה לא נכון? בספר הזה כתוב "מתקן שעונים". ובמי מהר"ל מפראג לא אומרים שעונים, אלא אומרים "מורה שעות". ככה כתוב בבית יוסף. והבן איש חי שהוא הרבה יותר מאוחר, כותב "בתי עינים", לא כותב משקפיים.

15. בגר"ב יש דבר כזה, אבל לא ככה, אלא כל שלושה חדשים (על ההורים בלבד). מתחילה עושים מאה ימים - שלושה חדשים ועשרה ימים, פעם שניה שלשה חדשים - תשעים יום. פעם שלישית שמונים יום. פעם רביעית שבעים יום. בסך הכל - מאה ותשעים ושמונים ושבעים - שלש מאות וארבעים. עוד לא נגמרה השנה, אז בפעם אחרונה עושים שלושים יום. עשו סימן "קצף על עולמו". יש גמרא במועד קטן (כ"ה ע"ב) שהקב"ה קצף על עולמו, ולקח את הצדיק הזה. ק' צ' פ' ע' ל', והאשכנזים פעם נהגו שנה שלמה.

מוקדי מכירת ספרי מכון אורח צדיקים ברחבי הארץ:

מוקד מרכזי מושב ברכיה מוסדות "חכמת רחמים" 08-6727523 / 9105* שלוחה 6

תחנות	יחסיים	קריית נתן	כפר שבע	חול אביב
הרב יצחק חידד • הספריה הספרדית רח' הרב משה כהן • הרב שמואל רח' קהתי	הספריה הספרדית רח' הרב משה כהן • הרב שמואל רח' קהתי	מחשבת סהורה 850-4122763 • ת"ד 537-2265 • תחנת תורה 08-6750841	בתאום עם המוקד בברכה • ישיבת "כסא רחמים" רח' עזריאל 24 • תחנת הרמב"ם 054-8803203	בתאום עם המוקד בברכה • רחוב זלמן שזר 3537642 • תחנת הרמב"ם 054-8803203

פרץ (רבנו פרץ שיש לו חידושים על הגמרא, יש לו חידושים בהלכה), והוא חידש את זה. על סמך מה חידש? כי בעל **שימושא רבא** שהיה מהגאונים אמר "פלג זרוע", כלומר התפלגין של יד מניחים אותם בחצי הזרוע. אמר מה זה חצי זרוע? רק מחצית הקיבורת, לא החצי העליון אלא החצי תחתון. אבל הגר"א (שם) אמר לא ככה הפירוש, אלא "חצי זרוע" פירושו שהקיבורת כולה ביחס לכל הזרוע היא חצי. זה הפשט הפשוט ממש. אדם יראה את הגמרא, ומפורש שם שכל הקיבורת כשרה לתפלין. **לכן אנחנו שמניחים שני זוגות, אמנם לא עושים אותם גדולים, כי אם תעשה אותם גדולים, יצאו מהמקום לגמרי, יצאו מהקיבורת או מלמעלה או מלמטה. אלא תעשה אותם קטנים, והם תופסים את הקבורת בדיק.**

יעשה אותם קטנים

יח. וככה כתב הרב: **ובספרי הקטן מקבציל העליתי לכתחילה צריך לחוש לסברת הפוסקים דסבירא להו בחצי השני אין להניח תפלין כלל. ולכן מי שלובש אותם יחד, יעשה אותם קטנים.** אבל צריך שיהיו קטנים מדאי¹⁷. אבל בראש, אפילו מי שמחמיר ואומר שצריך להיות [ביד] שמונה ס"מ ולא יותר מזה, בראש יש מקום יותר. פעם **רבי ינון חורי ע"ה** היו לו תפלין של ראש שני הבתים - הוא לובש אותן ביחד - שמונה ס"מ נקודה שתיים. על השתים האלה אמר לי: מה עושים? אז כתבתי לו שיש לי הוכחה מהגמרא שבראש יש יותר מקום (אלא אם כן אדם יש לו ראש קטן, זו בעיה) מאשר ביד ששם הקיבורת מצומצמת, וחצי קיבורת עוד יותר, בראש יש מקום יותר. מה הראיה? הגמרא בעירובין (דף צ"ה ע"ב) אומרת: "התינוח דראש" - יש מקום בראש להניח שני תפלין, "ביד מאי איכא למימר"? למה ביד קשה יותר מהראש? כי היד מצומצמת יותר. ואמרתי לו עוד צירוף, אצבעיים על אצבעיים לדעת החזון איש אפשר יותר גדול מעט. אמר לי: עד שהרב עובדיה יסקים. טילפנתי לרב, אמר לי: זה בסדר, הוא יכול להניח. כתבתי לו, וגם טלפנתי אליו. והוא אמר לי: טוב בסדר, על אפס נקודה שתיים - שתי מילימטר - לא נריב... הניח אותם.

מחלוקת רש"י ורבנו תם

יט. [שאלה מאחד המשתתפים ר' אביתר הכהן ז"ל]: לפני זמן רבנו תם, גם היו מניחים תפלין דר"ת? וזה מה שהשיב לו מרן זצ"ל: לפני ר"ת לא ידוע, אבל ידוע שהמחלוקת היא עתיקה מאד. הרב עובדיה (שיחיה) מצא (בשו"ת יבי"א ח"א חאו"ח ס' ג' אות א') שזו מחלוקת בין הירושלמי למכילתא (סוף פרשת בא). אבל התוספות (מנחות דף ל"ד ע"ב ד"ה והקורא) עשו במכילתא פירוש כמו רבנו תם. אז זה לא ברור. [עייני בספר השיעור ח"א עמ' שס"ז]. אבל בימינו גילו תפלין במצדה¹⁸ שהם כמו רבנו תם. **מצדה זה בזמן חורבן בית שני**, ושם הניחו תפלין כמו רבנו תם. ולעומת זה כתוב בבית יוסף (סי' ל"ד) שפעם נפלה הבימה שעל **קבר יחזקאל הנביא** בבבל, ומצאו תפלין כמו רש"י. אז זו מחלוקת עתיקה מאד. זה מה שאנחנו יודעים. השאלה הידועה היא למה רבנו תם מהפך את הסדר, **למה רבנו תם עושה "והיה אם שמוע" לפני "שמע"**? שאלו את זה, ואמרו תירוץ יפה. בפרשה "והיה אם שמוע" יש שם דין - "וחרה אף ה' בכם וכו'", אז לא כדאי לשים את זה בחוץ, אלא לשים את זה באמצע. כמו שכתוב לגבי "תקיעה שברים

17. יש **תפלין של אבא ע"ה** שכתב לו סופר אחד, אחר כך הוא נפטר בעכו (הוא האריך ימים), והסופר הזה כתב תפלין ממש ממש קטנים. התפלין שלו גבוהים, אבל האורך והרוחב שווים. זה העיקר, הם צריכים להיות שווים - מרובעים. אבל הם היו גבוהים, כנראה יותר שורות יש שם. והם היו ממש קטנים, קטנים מאד. צריך זכויות מגדלת כדי לראות את האותיות. אולי במקרה זה אפשר לשים בחצי הקיבורת. אבל נדמה לי שאין דבר כזה.

18. גילה את זה פרופסור אחד שהניח תפלין פעם אחת בחיים! היה אחד חילוני, שמו יגאל ידין, יום אחד מצא תפלין במצדה, רצה לקחת אותם לספריה הלאומית (או לאיזה מקום ששומרים עתיקות כמו "היכל הספר") ונסע לשם ברכבת, והנה היתה שמה אשה אחת שהבן שלה הלך במלחמת כיפור, והיה שם יהודי מחב"ד שאמר לנוסעים שם: "תניחו תפלין", "תניחו תפלין", והם מניחים. הגיע לפרופסור, והוא כמו קיר, הוא לא רוצה להניח. "לא רוצה". כמו תינוקות - ילדים בני שנתיים-שלוש - "לא רוצה", "לא רוצה"... קמה האשה ואמרה לו: תשמע, הבן שלה נפל במלחמת כיפור, תעשה למענו! אמר: טוב, בשבילך אני מניח. אחרי שהניח, אמר: "איזה צירוף מקרים מוזר". מה ה"צירוף מקרים מוזר"? יש לי תפלין הכי עתיקים בעולם, איך פתאום ביום שיש לו תפלין כאלה הניח תפלין? ...! אחרי מותו (הוא כבר הלך) יגידו לו: יש כניסה לאלה שהם "קרקפתא דלא מנח תפלין". כתוב בתורה (בראשית ב' י"ד) "הוא ההולך קדמת אשור". **קדמת** ראשי תיבות קרקפתא דלא מנח תפלין... אם הוא לא הניח תפלין באותו היום ברכבת, היה צריך להיכנס באותה כניסה. מי יודע למה שנים, אבל עכשיו הנחת פעם אחת, מספיק. **הרמב"ם** אומר (פ"ג מהלכות תשובה ה"ה) **שזה דוקא אם הוא לא הניח תפלין מעולם, אבל אם הניח פעם אחת, זה לא נקרא "קרקפתא דלא מנח"**, כי הקרקפתא הזאת הניחה פעם תפלין. מאיפה הרמב"ם כתב את זה? חשבו שהרמב"ם הביא את זה מלבו. אבל **רבנו חננאל** (בר"ה דף י"ז ע"א) כתב את זה, והר"ף כתב את זה (שם). אז יגאל ידין הזה מצא את זה, וכתב ספר שהיה אצלי יומים-שלושה, וכתב שם: בתפלין האלה שמצאתי ממצדה יש שם קטע משמות פרק י"ג, קטע השני אחריו, קטע השלישי מדברים י"ג, והקטע הרביעי מדברים ו'. הוא בכלל לא יודע. הוא יודע רבנו תם? מה הוא יודע? לא! יודע בין ימינו לשמאלו. אבל על פי סדר הקטעים, נראה שהתפלין שם היו כדעת רבנו תם. [עייני בס' אסף המזכיר ערך תפלין ג'].

תרועה תקיעה. "תקיעה" זה חסד, זה פשוט, תקיעה בימין תקיעה משמאל, ובאמצע שברים ותרועה - קצת דין. תמיד את הדין שמים באמצע, וחסד מכאן וחסד מכאן כדי שיתבטל הדין. לכן "והיה אם שמוע" אליבא דרבנו תם עושים את זה באמצע. ומצאתי אחר כך בזוהר (שמות דף מ"ג ע"ב) שכותב שבפרשה הזאת "והיה אם שמוע" היא פרשה שיש בה דין - יש בה "וחרה". [עייני בספר נוכח השלחן לרבי שאול הכהן סי' ל"ד בהערות מרן רבנו זצ"ל שם].

אם עוד לפני רש"י הניחו שני זוגות?

כ. אם היו מניחים שנים או לא, זו שאלה אחרת. **הבן איש חי** אומר (ש"א פרשת וירא אות כ"א) שכולם במשך כל הדורות הניחו שנים. **והרב עובדיה** (שיחיה) מקשה על זה קושיא עצומה (בשו"ת יבי"א שם אות ט"ו). אמר: אם כולם הניחו שנים, איך **פתאום שכחו?** התחילו לדבר אם צריך את זה או לא זה? "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך" (דברים ל"ב, ד). ויש דוגמא כזאת, והוא בעצמו הרגיש בה. בירושלמי ברכות (פ"ה ה"ב) הובאה המחלוקת איפה אומרים "אתה חוננתנו", אחד אומר ב"מודים אנחנו לך", אחד אומר ברכה רביעית בפני עצמה, ואחד אומר בתוך אתה חונן. (אנחנו עושים בתוך אתה חונן). והירושלמי אומר: **איך זה יכול להיות? איך שנהגו נהגו, איך אפשר שפתאום יש מחלוקת רבי אליעזר ורבי עקיבא ותנא קמא דמתניתין?** והוא תירץ שפעם סמכו על הכוס בלבד, אחר כך תיקנו גם בתפלה וגם בכוס. כשתקנו בתפלה, נפלו חילוקי דעות. משמע שזו שאלה, אם כל הדורות הניחו שנים, איך פתאום קם מישהו ואמר מספיק אחד? לא יכול להיות. אלא באמת נראה שהניחו רק אחד. מה האחד שהניחו? רבנו תם אומר כך, ואחרים אומרים כך.

התינוק הזה עתיד לחלוק עלי בהנחת תפלין

כא. ורבנו תם לא יכול לומר קושיא בגמרא מדעתו, ולחדש חידוש גדול כזה. אדם לא יעשה קושיא ויחדש דבר שיאמר "התפלין של סבא שלי לא בסדר". אומרים שרבנו תם היה בן חמש כשנפטר סבו - רש"י, (רש"י נפטר בשנת ד' אלפים תתס"ה, ורבנו תם נולד בד' אלפים תת"ס, והוא חי שבעים ואחד שנה), ורש"י היה משתעשע בו. רש"י היה מתפלל ולומד עם תפלין, ושם את רבנו תם - את רבי יעקב הקטן הזה - על ברכיו, והוא הוריד לו את התפלין. [כולם התפלאו:] ככה מורידים תפלין? איפה דרך ארץ? אמר רש"י: **התינוק הזה עתיד לחלוק עלי בהנחת תפלין**. אז הוא כתב לפי דעתי מהגמרא משמע אחרת, ומצא את רבנו חננאל שסובר כמוהו. בלי אסמכתא הוא לא יכול לחדש חידושים כאלה, זה לא פשוט לחדש ככה, אז הוא מצא את רבנו חננאל. רבנו חננאל הזה נעלם מאתנו, אבל רבנו תם בתוספות מנחות (דף ל"ד ע"ב ד"ה והקורא) מעיד על זה¹⁹.

נראה למעשה שהקיבורת כולה כשרה

כב. [נחזור לדברי הבן איש חי שם]: **ובספרי הקטן מקבציל העליתי שלכתחילה צריכים לחוש לפוסקים שאמרו רק בחצי השני. אבל מי שלובש ביחד ועושה אותם קטנים, אם אי אפשר לו, אפשר לסמוך על סברת הגר"א שכל הקיבורת כשרה.** הרב חשב שהגר"א יחיד בדבר, אבל למעשה כל הפוסקים שלא הזכירו חצי, כולם סוברים שכל הקיבורת כשרה. בגמרא מפורש שכל הקיבורת כשרה, ודעת הגהת הסמ"ק היא דעת יחיד. ויש כמה ספיקות שאפשר להניח את שניהם ביחד. [עייני בהערות מרן זצ"ל לבא"ח שם, וע"ע בירחון או"ת סיון תשע"ה סי' ק"ז אות ג', ובשו"ת ויברך יעקב ח"א חאו"ח סי' א'-ג']. אבל בתנאי שלא יהיו גדולים, גם קטנים הלואי שלא יצאו מהקיבורת, אבל הקיבורת כולה נראה למעשה שכשרה להנחת תפלין.

19. אומרים שכאשר רש"י נפטר היו בוכים בבית, והתינוק הקטן רבנו תם היה בן חמש, אמר: למה אתם בוכים? אמרו: "ככה נר ישראל". הוא לא הבין, אמר: **ככה הנר? אני אחזור ואדליק אותו!** ככה אמר, בתמימות כזאת. וככה היה, כשגדל היה גאון עולם.

פתייל תכלת, מצוות ציצית בשלמות!

אדוני המצוות

הגאון רבי חיים רבי שליט"א ראש ישיבת עטרת חסידים חולין

"רבים מגדולי ישראל כיום לובשים תכלת..."

ואני הקטן עפר ואפר למדתי מהם.

מוחזק השומר, עליו טוב לחסות בה' בראשית תשע"ח

עוד אין לך תכלת? הקצקצק לך חיים וקצק סמסור!

קו המזל - קו עזר עולמים

0799-1000-65

זכרונות

לקחת

את גזר הדין!

"ידוע בספרי התבארה כי אחד התיקונים הגדולים ביותר
לבטל מהאדם את הגזרות ולפתוח את מצאו
לבריאות, פרנסה והצלחה
זה פדיון נפש..."

053-7162380
Jedizoom

בע"ה מידי יום עורכים פדיון נפש המסוגל לישועות
על פי הסדר שתיקן מרן החיד"א ע"י רבני הישיבה שליט"א

פדיון נפש כללי

פדיון נפש פרטי

52 ש"ח לשם

160 ש"ח לשם

או בעמדות
נדרים פלוס

08-6727523

(אפשר לשלוח הודעה, רו קווי, מענה 24 שעות)

למסירת
שמות
התקשרו:

מתוך שיחותיו ודרשותיו של מורנו ראש המוסדות
הגאון הגדול רבי חנואל כהן שליט"א
ראש ישיבת 'לבנימין אמר' בריכה

הדרך לבחירת שדוך

ואברהם זקן בן בימים נה' ברח' את אברהם בכל (בראשית כ"ד, א').

לא מתחתנים עם כל אחת

בפרשת חיי שרה ישנם פסוקים שקוראים בשבת חתן. יש מנהג של יוצאי תוניסיה, לוב וחלק מיוצאי אלג'יר, שבשבת חתן מוציאים ספר תורה מיוחד לכבוד החתן, וקוראים לספר הזה "ואברהם זקן". כאשר החתן עולה לתורה, הוא לא קורא מפרשת השבוע, אלא קורא את הפסוקים: "ואברהם זקן בן בימים" וגו', מתוך ספר התורה, ומברך לפניו ולאחר יד. כמו כן נוהגים שמתרגמים כל פסוק, ואחרי שגומרים לתרגם את הפסוק האחרון, חוזרים עליו עוד פעם, כדי שלא לסיים בתרגום. בנוסף לזה, נוהגים לפני ואחרי כל פסוק לשיר פיוטים ושירים מיוחדים, שחברו במיוחד לעליה הזאת.

המנהג הזה הוא קדמון עוד מזמן הגאונים, ואסור שיתגבול חס ושלום. יש עדות אחרות שקוראים את הפסוקים האלה מתוך חמש, כך נוהגים המרוקאים ועוד עדות.

הסבה שקוראים את הפסוקים האלה, כדי שזאדם ילמד את הבנים ואת הגאונים שלו שעושים חתנה, את מה שאברהם צוה לאליעזר כשחפש כלה ליצחק, וכל העם מבנות הכנעני אשר אנכי צריכים לדעת וללמד מאבינו הזקן, איך כל כך הקפיד ועבד והתאמץ לשמור על שדוך טוב. כשאדם מחפש כלה לבן שלו, שיחפש לו בת ממשפחה טובה עם מדות טובות, לא מתחתנים עם כל אחת, צריך שיהיה קשר של קמא.

בקרבו או בארצו?

בפרשה יש שני מפתיע. אברהם אומר לאליעזר: "לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו". כאשר אליעזר הולך להעביר את הדברים למשפחתו של אברהם בחרן, שנה קצת מהלשון ואמר: "וישבני אדני לאמר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בארצו" (פסוק ל"ו). ומדוע שנה ולא אמר "בקרבו" כמו שאמר לו אברהם? ועוד ממשיך אליעזר ואומר להם: "אם לא אל בית אבי תלך ואל משפחתי" (פסוק ל"ח), וגם פה שנה, הרי אברהם לא אמר לו ללכת למשפחה שלו ולבית אביו דוקא. אלא אמר "כי אם אל ארצי ואל מולדתי תלך", ומדוע שנה העבד?

מדות זה העקר!

ושואלים המפרשים עוד שאלה. לכאורה מה ההבדל בין בנות כנען לבנות ארם? כמו שאלה עובדי עבודה זרה אף אלה עובדי עבודה זרה, בתנאל עצמו היה עובד את התרפים, ומדוע בחר אברהם אבינו דוקא בבנות ארם נהרים ולא בבנות כנען? יש תשובה מפרסמת שענו כמה מפרשים. יש הבדל בין בנות ארם לבנות כנען, כיון שבנות כנען היו עובדות עבודה זרה, אבל מלבד זאת היו גם משתחות במדות. לקמתן בנות ארם נהרים אמנם היו עובדות עבודה זרה, אבל לא היו משתחות במדות, היו להן מדות טובות. אברהם אבינו ידע שזאדם שיש לו השתחה במדות, גם יוצאי חלציו עלולים להיות משתחים, אם האב כעסן גם הבן שלו עלול להיות כעסן, ולשנות מדותיו לו עבודה קשה מאד.

אומרים בשם הגאון רבי ישראל סלנטר אבי המוסר: יותר קל לגמור תלמוד בבלי שלם, מאשר לתקן מדה אחת! כיון שבנות כנען היו משתחות, השחיתות שלהן היתה עלולה לעבר לילדים ואסור לקבל את זה. לעומת זאת עובדות האמונה בה' תלויה בראש, אפשר להסביר לאדם את האמונה האמתית ולהשיב את לבו שיאמין באל אחד, וזה מה שאפשר לעשות עם בנות ארם נהרים שעבדו עבודה זרה.

הרחק משכן רע

יש פרוש נפלא מאד של הרב כלי יקר. אברהם אבינו בכונה לא רצה לקחת מבנות כנען, כיון שאם היה לוחק כנעניות, המשפחה שלה היתה בשכנות אליהם, והיא עלולה לשמר אתם על קשר וללמוד ממעשיהם, ואז לא תלמד מאברהם ומיצחק את דרך ה'. תהיה לה השפעה שלילית תמידית מהמשפחה שלה. לכן אמר אברהם לאליעזר שילך אל ארצו ומולדתו, יקח משם אשה ויביא אותה לכאן. כאן אפשר להחזיר אותה בתשובה, כאן לא תהיה השפעה שלילית מהמשפחה שלה.

יושב בקרבו

ועל פי שני הפרושים מובן למה אמר אברהם לאליעזר "אשר אנכי יושב בקרבו". לפי הפרוש הראשון הוא רצה לרמז לו, שאפילו מראש ש"אנכי יושב בקרבו", והוא נתן לי את העצה הטובה של ברית המילה, גם מהבנות שלו אני לא רוצה לקחת. ולמה? כי הוא כנעני, ואין ארו מלבד בברוך וגם אין להם מדות טובות, ולכן אני רוצה שדווקא אל ארצי ואל מולדתי תלך. וגם לפי פרוש הרב כלי יקר, רצה לומר לו: גם אם מצאתי אשה לבני מהארץ הזאת, עדין כיון שאנכי יושב בקרבו, הפכה לא תתנתק לגמרי ממשפחתי ומבית אביה, והיא עלולה לשמר את דרכם וללמוד ממעשיהם.

לסרב בחכמה

רבנו אור החיים הקדוש מוסיף על זה. לפי דברי רבותינו (ילקוט שמעוני פרק כ"ד רמז ק"ז), לאליעזר היתה בת, והיה מחכה שיצחק יגדל ויקח אותה לאשה. זה רמז בדברי אליעזר לאברהם: "אלי לא תלך האשה" וגו' (פסוק ל"ט), ולא תבזבז "אולי" בכתיב מלא. אלא "אלי", שרמז לו שדווקא שאם לא תאבה האשה ללכת לכנען, יתן אליעזר את בתו. כאשר אברהם אבינו הבין שאליעזר רוצה את יצחק לחתן, חשב: 'מה אומר לו, שאני לא רוצה אותו בגלל שהוא כנעני?! הוא עלול להפגעו'. לכן רמז לו אברהם: אני לא רוצה לקחת מכל ארץ כנען, ואפילו מאשר אנכי יושב בקרבו. ועל יד זה יבין אליעזר שאפילו שהוא יושב אתו עדין איננו שונה משאר בני ארץ כנען.

של יעלו את המחיר

ועדין נשארה השאלה, מדוע אליעזר שנה מלשון רבו אברהם אבינו, ואמר לבתואל ולכן "אשר אנכי יושב בארצו"? אלא אליעזר היה פתח. הוא חשב בחכמה: 'אם אני להם שאברהם אמר שאפילו מהכנענים השכנים שלו הוא לא רוצה לקחת, הם יבינו שאין לו ברירה אחרת והוא חייב

לקחת את הבת שלהם, ואז או שיעלו את המחיר של רבקה או שימנעו מלתת את רבקה בשביל לצער את אברהם. לכן אומר להם בארצו, כדי שיחשבו שאמנם הם עדיפים אבל בקרבו יש עוד כמה חברים שייכל לקחת מהם. זה היה החשבון של אליעזר, ברגע שמראים לאדם שלא תלויים בו, אז הוא לא 'מטפס' על עצים גבוהים' ודורש תנאים קשים.

לכבד את המשפחה

כאמור, גם שאלנו מדוע אמר להם "אל בית אבי תלך ואל משפחתי" ולא כלשון אברהם "אל ארצי ואל מולדתי תלך"? אבל גם זה היה בחכמה, כי אם היה אומר להם כלשון אברהם אבינו, הם היו אומרים: כנראה אברהם רוצה לקחת מארץ רחוקה, כי הוא רוצה להרחיק את הפכה מבית הוריה ומשפחתה, ואת זה הוא לא יכול לעשות בכנען. ואם כן הוא לא סומך עלינו שהדרך שלנו נכונה, ולכן גם אנתנו לא נסמך עליו ולא נתן לו כלה ליצחק". לכן אליעזר שנה ואמר שאברהם רוצה דוקא מהמשפחה שלו, כיון שהם חשוכים בעיניו ואהובים אצלו, ואז יסמכו על אברהם שיעשה את הדרך הנכון. אליעזר עשה הכל בחכמה.

דרך ארץ קדמה לתורה

מכל זה אנחנו רואים את ההסתכלות של אברהם אבינו, רואים על מה הוא חשב, על העתיד של יצחק, על מדות טובות. הרי אליעזר עבדו יכול היה להיות המקחן שלו, הוא היה תלמיד חכם כמו שדרשו חז"ל (יומא דף כ"ח ע"ב): "דמשק אלעזר" (בראשית ט"ו, ב'), שדולה ומשקה מתורת רבו לאחרים. אבל מכל מקום אברהם ידע, כמה שיהיה תלמיד חכם, אם אין לו מדות טובות התורה שלו לא שנה! חז"ל אומרים (ויקרא רבה פרשה א' אות ט"ו): כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבלה טובה הימנו! ולמה? כי בתורה יש הרבה חכמה וידע, ואם אין לאדם יראת שמים ומדות טובות, הוא יכול להשתמש בתורה לךברים לא טובים.

אדם שנותן חרב פיפיות ביד אדם לא הגון, זו סכנה גדולה, אבל אם הוא נותן אותה ביד אדם שילחם מול האויבים, אדרבה, היא כלי עזר בשבילו. להבדיל כך זה בתורה הקדושה, אם האדם עם מדות טובות, הוא יכול להתקדם הלאה והלאה, אבל אם המדות לא טובות בר מנו, נבלה טובה הימנו! עוד אמרו חז"ל (יומא דף ע"ב ע"ב): כזה - נעשית לו סם חיים, לא זכה - נעשית לו סם מיתתו! אם לא זכה ליראת שמים ומדות טובות, אלו הן התוצאות. לכן אמרו חז"ל (פסחים דף מ"ט ע"ב): שנה ופרש יותר קשה ממלך! למה יותר ממלך? כיון שהוא ראה את העצמה של התורה, הוא יכול להשתמש בה לךברים גרועים.

לחכמה שתיקה

אמרו בגמרא (קדושין דף ע"א ע"ב), שהיחוס של בבל הוא השתיקה שלהם, ומשם יש לקחת נשים. מזה שהם שתקנים ולא בעלי מריבה, ודאי הם מחכים. אבל אם הם בעלי מחלוקת ומריבה, לקחת מהם נשים זה חלילה לערב דיע כשר בירע פסול!

פעם הציעו לבחור ישיבת בית סמינר שההורים שלה לא שומרים תורה ומצוות, אבל הבחורה עצמה היא יראת שמים עם מדות טובות. שאלו את הגאון הסטפלי זצ"ל מה לעשות, וענה: "אם יש לה מדות טובות שיתחתן אתה! גם היא כמו בת תלמי חכם, היא בת סמינר עם יראת שמים!". הבחורה לא החזיקה במעשי אבותיה, יש לה מדות טובות, ולכן היא כמו בת תלמי חכם.

לדעת לפרגן

אחת המדות החשובות לאדם, היא לדעת לפרגן לאחרים. למה זכה אהרן הכהן לגדלה שלו? כי ידע לפרגן למשה! הפסוק אומר: "וראך ושמת לבבו" (שמות ד', י"ז). אמרו אמר בלבבו: אחי הצעיר נהיה מנהיג? אצא לקראתו! אשבח אותו על זה! לכאורה אדם רגיל היה מקנא באחיו הקטן אם לקח את התפקיד החשוב, אבל אהרן הכהן לא היה ככה, ה' מעיד עליו בתורה: "וראך ושמת לבבו", בלב שלו הוא שמח, לא רק כלפי חוץ, וזכותו הלב הרחב שהיה לאהרן, הוא זכה "לחשן המושפט על לבו" (שמות כ"ח כ"ט, וברש"י שמות ד' י"ד).

היום יש אנשים שלא יודעים לפרגן, אדם עושה מעשה טוב, במקום לפרגן לו מקנאים ואומרים בלבם: 'אם אני יכלתי לעשות כך, גם אני חשבת' על זה. אם הייתי במקומו, הייתי עושה את זה הרבה יותר טוב!..." זו מדה רעה, אדם שיש לו מדות רעות צריך לברך ממנו! לחפש להשתדך רק עם מי שיש לו מדות טובות.

הזהרו מגניעות!

יש בפרשה עוד מסר חשוב כיצד לחפש אשה. אברהם אבינו שלח את אליעזר לבדו, ולא שלח אתו את יצחק החתן המיעד. ולמה לא שלח את יצחק? אמרו במדרש (בראשית פרשה ס"ד אות ג'), שזאסור ליצחק לצאת מחוץ לגבולות ארץ כנען, כיון שעלה על המזבח והוא עולה תמימה. אבל לפי דרכנו אפשר עוד לומר, שאברהם סמך עליו שיהיה אשה ראויה לבנו, אבל לשלח את הבן שילך אתו, הוא חשש, הרי בדרך לחרן, אליעזר יכול לשכנע אותו שיחש דוקא את הבת שלו כי הוא נוגע בדרך. אבל כאשר הוא הולך לבדו וממלא את המשימה להביא משם בחורה טובה, הוא לא הולך עם יצחק, והוא לא יכול לשכנע אותו לכאן או לכאן, ואז יצחק יבדק אם היא מתאימה לו בראש נקי מגניעות.

גם אנשים יראי שמים צריכים להזהר מגניעות. מתי שיש גניעות, הכל מתערבב, אדם לא מבחין בין אור לחשך ובין טוב לרע, זו בעיה קשה מאד. לא סתם נאמר: "לא תטה משפט לא תפיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור יעניי חכמים ויסלף דברי צדיקים" (דברים ט"ז, ט"ט), השחד גורם לאדם שתהיה לו נגיעה בכזות של נותן השחד.

אדם נבחר במדותיו

גם כאשר אליעזר בחר את רבקה, הוא בחר אותה במדות טובות. לפני שנפגש אתה, התפולל ואמר: "ה' אלקי אדני אברהם הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדני אברהם. הנה אנכי נצב על עין המים ובנות אנשי העיר יצאת לשאב מים, והיה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אתה הכחת לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם אדני" (בראשית כ"ד, י"ב-י"ד). אם אדם יקח אשה שאין לה מדות טובות, ה' ישמר, אחרי החתנה עלולות להתעורר פתאום מחלוקות ומריבות. אם אין מדות טובות, הערף יורד פלאים, היא יכולה לקים בעקלה את הפסוק: "ומוצא אני מר ממותא את האשה" (קהלת ז', כ"ו). רחמנא לצלן, וכן להפך, יכול להיות אדם תלמיד חכם, אבל יש לו מדות מגנות בר מנו. יום אחד הגיע לגאון הסטפלי זצ"ל אדם אחד ואמר לו: "כבוד הרב, שדכו לבת שלי בחור תלמיד חכם, ובררתי עליו והוא למד את כל הש"ס". שאל הסטפלי: "ואיך הוא במדות? הוא יודע איך צריך אדם להתיחס לחבר או לאשתו?". ענה האב: "אני לא יודע, אבל הוא למדך". אמר הרב: "ומה דזה שהוא למדך? אז הוא יודע לדפק על הסטנדרט, ואחר כך יוכל גם לדפק על אשתו... צריך לבדק את המדות שלו!". צריך כל אדם לזכר בשדוכים לבדק מדות טובות, לא יתעקש על היפי או הכסף, המדות הן החשובות ביותר.

למען חספר

הרים נזלו מפני ה'

כתוב במפרשים של מורה נבוכים (ח"א סוף פרק ס"ו) שפאבנים של הר סיני יש דבר מיוחד (ונאת זה כותב גם רבי יונתן איבשיץ בפרשנות דבש, וגם הגאון זצ"ל (ספר מגדל עז, בית עליות הטבע דף ק"כ ע"ד) וגם רבי דוד שלמה איבשיץ (ערכי נחל פ' שמות)), שגם אם תשבור אותה לאף רסיסים, תמצא בכל רסיס תמונה של הסנה - תמונה של שיח כזה שנקרא סנה. (סיני מלשון סנה). בזה אנחנו פותרים את הפעיה איפה זה הר סיני, יש כמה סברות, יש קבלה בידי הערכים ש'גאבל מוסא' זה הר סיני, ויש חוקרים בלי סוף. זה אומר כאן, וזה אומר כאן, וזה אומר כאן. אבל את זה ראשונים כתבו, בנראה ככה מקבל בידם. והאבנים האלה נמצאים באמת בהר סיני. מתחלה מצרים לא אכפת לה, היו באים אנשים ולוקחים את האבנים האלה. אחר כך ראו שעושים מזה עסק, אז היא (מצרים) אסרה לקחת אבנים משם. פעם רבי עמנואל טולידאנו הלך לאיזה חוקר אדמה בצרפת (הוא נקרא 'גאולוג'). אמר לו: מה זה? אמר לו: מאיפה הבאת את זה? אמר לו: מהר סיני. אמר לו: תן לי ללמד. למד מהתורה ומהנביאים. אמר לו: בנראה במעמד הר סיני, הר סיני הפך לנוזל מהאש, "אשר ירד עליו ה' באש" (שמות י"ט, י"ח). והשיחים שהיו בהר סיני, מהחם נכנסו לתוך האבנים ונבלעו שם, אז האבן קבלה צורה של סנה. אחרי שהוא שמע את זה ממנו אמר: עכשו הבנתי מה שנאמר בשירת דבורה (שופטים ה') "הרים נזלו מפני ה'". מה זה נזלו? תאמר 'רעדו', 'פחדו', 'חלו', 'הדעזעו'. מה זה נזלו? נהפכו לנוזל! "זה סיני מפני ה' אלקי ישראל". (בית נאמן גליון 474 הערה 9, וכן גליון 113 אותיות י"ד וט", וגליון 294 אות י"ח).

"רבותי, כל אחד ואחד מהם ישים את המעילים והדברים שלו בצד"

נקרא בפרשה שהאחים של רבקה ברכו אותה: "אחוננו את ה' לאלפי רבבה" (בראשית כ"ד, ט'). מה זה רבבה? ראשי תבות רבקה בת בתואל הארמי... מה זה? אמרו לה: אל תשכחי שהאבא שלך ושלנו זה בתואל הארמי. בחוץ לארץ תרגמו (אחות לבן) הארמי - הרמאי. לא הבנתי למה מתרגם ככה, "הארמי" הפונה שפא מארם נהרים, ככה פשוטו של מקרא. אחר כך שמימי לב, כתוב: "בזכותו את רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם, אחות לבן הארמי לו לאשה" (שם כ"ה, כ'). היא בת בתואל הארמי מפדן ארם, וגם אחותו של לבן הארמי, שניהם באותו מקום היו. מה החדוש [שחזרו ואמרו שלכן בא מארם]? אלא מכרח שהפונה היא "רבקה בת בתואל הארמי, אחות לבן הארמי - הרמאי". פלו ברמאות, כל המעשים שלו בתחבולות. כתוב: "ויאסף לבן את כל אנשי המקום ויעש משתה" (בראשית כ"ט, כ"ב). (בראשית רבה פרשה ע' אות י"ח) א"ף הוא עשה משתה, הרי צריך לזה הרבה פסוק. אז הוא הלך לכל אחד ואחד, ואמר להם: רבותי, כל אחד ואחד מהם ישים את המעילים והדברים שלו בצד, ואחר כך תחזרו אותם. האמינו לו ונתנו לו, אז הוא לקח את זה ובמעילים ההם עשה משתה - הלך לחנות ואמר למוכר: תן לי עטרה קילו בשור, ואם תאמר לי איפה הפסוק? הנה המעילים האלה משכון [שהמעילים] ישארו אצל המוכר עד שיגביל את הפסוק. הלך לשני, אמר להם: המעילים האלה משכון. וככה עשה עם כל הכופרים והחליפות, ועשה מהם משתה. אחר כך אמרו לו: איפה הם? אמר להם: מה אתם חושבים? אכלתם בחנם? כל אחד ואחד ישלם עבור הפגדים שלו... קנו אותם בחזרה, שלמו לו, אין ברירה. אחר כך רמה את יעקב אבינו. זה אמן גדול ברמאות. (בית נאמן גליון 435 אות א').

ידע תדע

"שלוש לך דוד" ולא לבן דודי. ושוב הראוי מה שכתבתי בירחון אור-תורה לפני שלשים שנה (אב התשמ"ט עמוד תתר"י) ופרשתי שכן דודי הוא המשיח שיתגלה במהרה ביימינו, והוא כביכול בנו של הקדוש ברוך הוא הצא והאדמונו, על דרך הפסוק: "אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך". (ושכן כתבו בעלי התוס' [בפרושם על התורה] בפרשת בהר סיני, עץ שם). (גליון 185 הערה 1).

ג. יש פרוש יפה ששמעתי מרבי שמואל עידאן זצ"ל על "עובר לסוחר". אמר, יש מטבעות שהולכות (ומתקבלות) רק במדינה שלהם, במדינה אחרת לא מכירים אותם. אם תלך למשל עם שקלים שלנו לאירופה, יאמרו לך: מה זה? אנחנו לא מכירים את זה. ואמרו בגמרא (ב"ק דף צ"ז ע"ב) מטבע של אברהם אבינו זקנו וזקנה [אברהם ושרה]. רש"י מצד אחד, פחדו ובתולה [יצחק ורבקה] מצד אחד. אם כן מטבעות אלו היו הולכות רק בעירו. וזה שאמר עפרון ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני וביני - מה היא? מה ערכם של שקלים כאלה? ואברהם הבין היטב את פונת עפרון, ולכן שקל לו 400 שקל כסף עבר לסחר, מטבע קשה הפותח [ומתקבל] בכל המדינות (כמו דולרים). [ראה בחומש בית נאמן ובספר מגדלי ישראל ח"ג (עמ' שע"ב), שביאר מרן זצ"ל הכ"מ שלפירוש זה, הטעמים בפסוק במבוארם יותר]. (בית נאמן גליון 434 אות ר').

ד. רבי מרדכי אמיס הפנה זצ"ל היה הרב הראשי לתניסיה. אבא זצ"ל זוכר, שפשהוה היה בא לבית הנקסט בג'רפא לפני מנחה, היה צועד ברחבת בית הנקסט לארפה ולרחפה, כי היה חושב הרבה בלמוד ובחדושים. רבי מרדכי אמיס היה בקי גדול בהלכות רבית, ולא היה כמוהו בהלכות האלה, וני שיהיה לו שאלה בהלכות האלה ולא ידע לפתר אותה, היה הולך אליו. (גליון 35 הערה 3).

א. מה זה רבנו סבוראי? חכמים שחיו בתקופה שפיו הגאונים ובינו חכמי התלמוד. היתה תקופה של תשישים שנה שהם חיו בה. התלמוד נחתם בשנת ד' [ארבעת אלפים] רנ"ט. מי שרצה לזכר את זה, כתוב בגמרא (בי"מ דף פ"ו ע"א): רבינא זה סוף הוראה, וכמה הגימטריה של רבינא? 263. תוריד מזה 4 של ארבעת אלפים, ישאר לך 259. זו השנה שנחתם בה התלמוד - ד' רנ"ט. ואלו רבנו סבוראי המשיכו עוד 90 שנה, עד ד' שמ"ט. ויש אומרים שכל מקום שכתוב בתלמוד "הכי נמי מסתברא", זו הוספה של רבנו סבוראי. ויש אומרים שרבנו סבוראי כתבו גם את הטעמים. שואלים אותי מי כתב את הטעמים. האם זה הלכה למשה מסיני או שזה מתקופה יותר מאחרת? והתשובה היא שהלכה למשה מסיני שיקראו בטעמים, אבל מה הם הטעמים ושמותיהם זה יותר מאחר. בגמרא (ראה חגיגה דף ו' ע"ב ונדדים דף ל"ז ע"ב) כתוב "לפסוקי טעמין" וזה הלכה למשה מסיני. אבל אין הפונה שיש לנו שמות מבררים של הטעמים. כי אם כן הנה האטליגים יש להם שמות אחרים, לדגמא קוראים להם "שרי". והאשפנאים יש להם שמות אחרים, לדגמא "מנח רביעי". ואנחנו קוראים לזה "שופר הולך רביעי", לפסוקים יש שמות אחרים. וכי כל אחד יאמר השמות שאני אומר הם הלכה למשה מסיני? אלא היה כלל שקל מה שלומדים צריך לעשות לו טעם בשביל להפסיק ולהבין, אבל השמות של הטעמים זה יותר מאחר. ויש שאומרים שהשמות האלה נקבעו בימי רבנו סבוראי. (שם בהערה).

ב. [רבי שלמה] בן גבירול כתב את הפייט "שלוש לבן דודי", והבתים שם ראשי תבות השם שלו. שלמה. מה זה הצח והאדמונו? הקדוש ברוך הוא. על פי הפתוב: "דודי צח ואדום" (שיר השירים ה' י'). מה זה רקח כמו רמון? "כפלה הרמון ורקת" (שם ד' ג'). אכל מה זה "בן דודי"? זו שאלה. פעם רבי מריגה ווארץ שאל אותי על זה, ופניתי לרב יצחק ז"ל (שהיה בקי בשני ספרים והוציא אותם במהדורה שלו), והוא באמת גורס